

Сл. 6: Манастир Ждребаоник (wikipedia)

оборили досадашње тврђење да је Свети Сава спаљен, и свакоме расветлили да је његово тело међу његовом паством, у светој старој задужбини његова брата, у манастиру Ждребаонику.

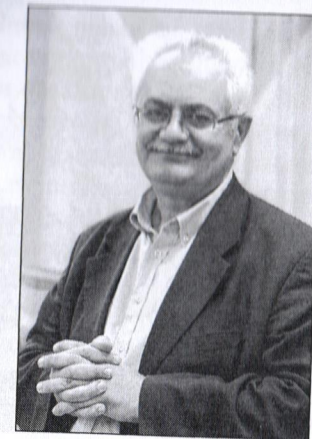
Додуше, он није био у Ждребаонику за све ово време од 1856 г., кад су га донели Бјелопавлићи, него је пренесен 1884 у манастир Косијерево, на граници турско-црногорској у Херцеговини. Пренос је извршен по наређењу онда Књаза, а доцније Краља Николе Петровића — Његоша, а по обећању Књаза Данила⁴⁶). Светитељ је у Косијереву остао од 1884—1915 год., а онда је донесен у манастир Острог, јер су Аустријанци срушили манастир

Косијерево топовима. Интересантно је поменути и то да је 1915 г. био донесен у Острог Свети Симеон-Стеван, краљ Срба венчани, из манастира Студенице. Тада су се, по моме мишљењу, наша браћа у манастиру Острогу, као гости Светог Василија, после неколико столећа (управо после 692 године). Они су један код другог почивали за све време аустријског ропства, па и мало више, од 1915—1919. Архимандрит Балтић однео је Светог Стевана у Студеницу 14. априла 1919 г. а тада дана однели су Бјелопавлићи Светог Саву на Ждребаоник, где је и пре био, и где је сада. Нека мирно почива у својој ђедовни. Слава му и хвала!

⁴⁶ Књаз Данило је обећао игуману косијеревском, Тедосију Мишковићу, да ће му дати једног светитеља за Херцеговину у Босанце, чим Косијерево припадне Црној Гори. Стричево обећање Никола је извршио.

Унија и православни Словени

БОРАН МИЛОШЕВИЋ

Зоран Милошевић (1958.) је српски социолог и научни радник. Председник је Научног већа у Институту за политичке студије у Београду. Објавио је више од 1000 библиографских јединица. Бави се социологијом религије, политичком социологијом и геополитиком. За научни рад награђиван је у Руској Федерацији.

1. Претходне напомене

Унија (хр; пољски: *unia*, од латинског, *unio*, јединство) у историји и науци почиње да бива предмет интересовања од саме Велике шизме или Раскола, 1054. године, којим се хришћанство поделило на православље и римокатолицизам. Моћнија страна, и тада и сада је римокатоличка, и она је одмах организовала покрет за потчињавање православних Риму, тј. папи. Покрет за уједињење хришћана инициран римокатоличком идеологијом у науци је добио име унија, унијатство, односно унијатска црква, којом су се означавали они православни хришћани који су потпали под власт папе. „Енциклопедија живих религија“ под појмом **унијатске цркве** подразумева Источне (православне – З.М.) цркве, које проповедају учења, укључујући и филиокве, Римокатоличке цркве, прихватају папски примат и у јединици су са Римом.

Званични римокатолички назив за унијате је „грко-католици“ или „католици источног обреда“.¹

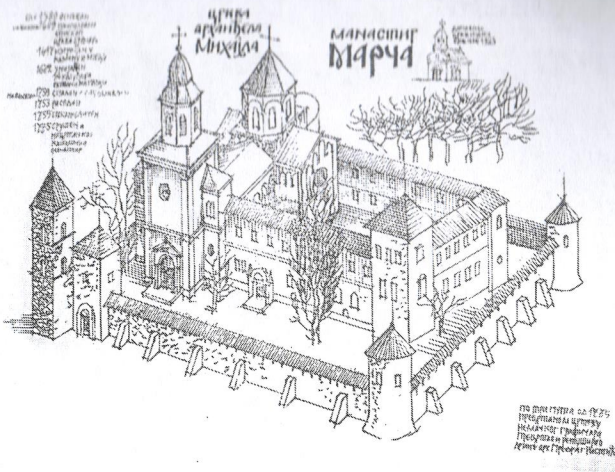
Према неким римокатоличким изворима унија започиње свој живот 1198. године, за време крсташких ратова, када

је дошло до уније монофизита Јермена са Римокатоличком црквом. После тога било је мањих и већих покушаја, са променљивим резултатима...

Што се тиче православних Словена ни они нису избегли ову политику Римокатоличке цркве. Тако хроничари бележе велику **Бретску унију** 1596. године, затим 1646. у **Ужгородску унију** у Мађарској 1912. и 1923. године када су поунијаћени неки Словаци и Русини, који су живели под влашћу Мађара. Супротних покушаја, тј покушаја да нека православна црква на овај начин потчини римокатолике до сада није било. Тако унија остаје друштвени феномен везан искључиво за Римокатоличку цркву и њен начин решавања верских и политичких питања.

Срби су такође били изложени унијатској политици, како пре губљења својих средњовековних држава (Србије и Босне), тако и после потпадања под турску окупацију. Међутим, историја унијатства међу Србима није довољно истражена. Срби, а посебно православни интелектуалци, нису радо отварали ово питање, а и када су то чинили указивали су на успешне

¹ *Enciklopedija živih religija*, Drugo, dop. izdanje, Nolit, Beograd 1992, str. 760.

Слика 1: Манастир Марча, цртеж арх. Пеђе Ристића према немачким гравурама (wikimedia.org)

отпоре унији, али не и на поразе.² Овоме доприноси и недостатак писане грађе, што дозвољава изношења различитих претпоставки, али које немају утемељење у изворима. У сваком случају две веће уније које су оставиле трага у српској свести јесу **Марчанска унија** (1611. г.) и **Унија у Жумберку** (1777. г.).³ Ове уније оставиле су трага у црквеном и националном памћењу православних Срба због бруталности која је испољена од стране римокатолика за време унијаћења православних Срба споменутих крајева. Оно што је, међутим, интересантно јесте да се групни (колективни) и појединачни прелази на римокатоличанство нису посебно истраживани са српске стране, иако број поримокатоличених Срба није безначајан. Наравно, нема ни студија о социјалним, политичким и културним узроцима који су довели до верске конверзације. Други пропуст српских истраживача јесте не изучавање даље судбине оних Срба који су примили

2 Види: Лазо М. Костић, *Католички Срби*, Добрица књига, Нови Сад, 2000, стр. 6 – 8.

3 Stanko Janežič, *Ekumenski leksikon*, MD, Celje 1986, str. 223.

4 Види: Зоран Милошевић, *Социологија религије између науке и политике, у: Јединство наука данас* (интердисциплинарни приступ сазнању), књ. 4, том II, Бања Лука, 2003, стр. 217 – 236.

унију и који су у већини, потом, постали „пунокрвни“ римокатолици, а по народности Хрвати, који су, узгред речено, предњачили у изражавању мржње према православљу и према Србима. Осим овог пропуста, запажа се и један нов, а то је систематско изbacивање из уџбеника и наставних планова оних аутора (и њихових радова) који су истраживали овај проблем (Дучић, Црњански, Лазо М. Костић итд.), а интересантно је и да се они професори и истраживачи који желе да говоре студентима о овом и другим проблемима везаним за православље и национално питање системски оне-

могућавају од мондијалиста и неких „непрепознатљивих“ центара моћи да дођу у додир са студентима, медијима и сл.⁴

Питање и област уније је, дакле, према нашем мишљењу, недовољно истражено и захтева нове посленике за осветљавање судбине поримокатоличених и похраћених Срба, односно Руса, Словака, Русина...

Унија је међу православнима доживљавала и успехе и поразе. На пример, унија је међу Русима (у Белорусији и Украјини) доживела прво успех, а затим пораз. Некада је становништво Белорусије у већини било унијатско (75 посто), а данас нема ни један проценат. Такође, у Украјини се већи део поунијаћених православља врагило православљу, али је и приличан број о(п)стао у новој вери (данас их према проценама има између три и пет милиона). Ако покушамо да утврдимо тачан број унијата то неће бити лако. Извори су

противуречни. Процене кажују да у свету унијата има између десет и тринаест милиона.⁵ Наравно, нико не убраја у унијате оне који су већ прешли у римокатоличанство, а унија им је била само успутна станица. Неки подаци кажу да је таквих више него самих унијата.

Из унија родиле су се и унијатске цркве. Римокатолици наводе следеће:

Јерменска гркокатоличка црква, Бугарска гркокатоличка црква, Етиопска гркокатоличка црква, Итало-Албанска гркокатоличка црква, Халидејска гркокатоличка црква, Коптска гркокатоличка црква, Малабарска гркокатоличка црква, Маланкарска гркокатоличка црква, Мелкитска гркокатоличка црква, Румунска гркокатоличка црква, Сиријска гркокатоличка црква, Украјинска гркокатоличка црква...⁶

2. О новом римокатоличком програму за унијаћење православља

Но све ове уније и њихова институционализација у посебне цркве остварене су пре XIX века. У том смислу напред споменуте уније могу се дефинисати као старе. Нову стратегију у постизању уније од стране званичне Римокатоличке цркве поставио је папа Лав XIII,⁷ који је

5 Енциклопедија живих религија наводи да у данашње време има десет, а Јанежић тринаест милиона поунијаћених православља. Процентуално у саставу ромокатолика унијата је 0,16%. Види, Roman Miz, *Religijska slika Evrope*, MBM-plas, Novi Sad, 2002, str. 3.

6 Неке унијатске цркве васкрсавају, као на пример, Белоруска. Међутим, оне за сада немају већи број верника.

7 Папа Лав XIII је и осавременио друштвену (политичку) доктрину Римокатоличке цркве 1891. године. Јан Веруш Ко-ваљски, *Папи и њихово*, Москва, 1991, стр. 214 – 217. говори о папи Лаву XIII као веома способном и образованом папи. Објавио је 60 енциклопедика, а осавременио је и друштвену доктрину цркве. О томе видети: Зоран Милошевић, *Друштвена доктрина Римокатоличке цркве*, Институт за политичке студије, Београд, 2001.

8 Zoran Grijak, *Politička djelatnost vrhbosanskog nadbiskupa Josipa Stadlera*, Hrvatski institut za povijest/Vrhbosanska nadbiskupija Sarajevo, Dom i Svijet, Zagreb, 2001, str. 69.

9 Термин Римокатолички Хрвати означава да постоје и не-римокатолички Хрвати, тј. православне и исламске вероисповести. Њима се овај задатак не поверава. О римокатоличкој политици потребно је консултовати и нашу књигу *Ко је Ханс Иван Мерц новоблаженик Римске цркве*, Бели анђео, Шабац, 2003.

10 Zoran Grijak, *Politička djelatnost vrhbosanskog nadbiskupa Josipa Stadlera*, str. 69.

11 Јован Дучић, *Југословенска идеологија, Истина о „Југославизму“*, у зборнику: *Контрверзе Југословенства*, приредио Живојин Ђурић, ИПС, Београд, 2002, стр.73. Наводи да су Хрвати наследили ову римокатоличку политику, те да су њихови политички, културни, научни и други радници сматрали славизам руским православљем, а југословенску идеју балканском. Зато су обоје сматрали неподударним са хрватском идејом, западњачком и римокатоличком.

властитом црквеном реорганизацијом. Папа је још 1852. године издвојио Загребачку бискупију, из Мађарске цркве у посебну надбискупију, са циљем:

- да Загреб постане политички центар за Јужне Словене,
- да се сам Загреб у политичком смислу уздигне као надбискупијски центар у хрватски политички и културни центар,
- да се нови верски, политички и културни центар (Загреб) мора очистити од Срба¹² и постати чист римокатолички, Хрватски центар.¹³

Посао је требао да уради Штросмајер и од Загреба, који је био неугледна варошица, створи место који има одлике града: универзитет, библиотеку, академију наука, позориште, итд. Штросмајер је, наравно, наређено спровео у дело.

Осим тога за Србе је постављена нова замка у Босни и Херцеговини. Папа је желео да се у складу са новом унијатском политиком на Балкану створи нова црквена организација у Босни и Херцеговини коју је 1878. године окупирала Аустро-Угарска Монархија. Да би план функционисао требало је нову надбискупију, тј. нову црквену организацију у БиХ потчинити Загребу, тј. Хрватима. У том се духу залагао и Штросмајер који је сматрао да „нова црквена организација треба да буде у функцији оснаживања хрватско-славонске црквене покрајине чији је Загреб центар јединствена и снаге и коме би морала припадати читава црква Јужних Славена“.¹⁴ У то време још се није постојала Велика Хрватска и

Сл 2: Папа Лав XIII (1810–1903) (wikipedia.org)

није асимиловала у своје име самосталне покрајине са својим парламентом, културом, традицијом и становништвом које је било све само не хрватско, Славонију и Далмацију. „Представљајући загребачку надбискупију као средишњу тачку будућег црквеног сједињења, Штросмајер је утврдио да је преко потребно ојачати утицај загребачког надбискупа, који има само три суфрагана, на тај начин да му се доделе нове суфраганске бискупије. Међу суфраганским бискупијама налазиле би се и новоуспостављене босанскохерцеговачке бискупије. Тако решење Штросмајер је сматрао корисним и за Цркву у Хрватској, и за Цркву у Босни и Херцеговини, и за сјединитељске планове Свете Столице, јер би се његовим спровођењем хрватско-славонска хијерахија оснажила

за промицање уније православних хришћана на Балкану са Светом Столицом, а бискупи у Босни и Херцеговини, који ће деловати међу већинским православним становништвом, учинило довољно снажним да пружи ефикасан отпор пропаганди бројнијег православног епископата“.¹⁵

После овога уследило је спровођење папиног плана. Срби су нестали из Загреба, а сам Загреб је претворен у моћан римокатолички верско-политички центар. Поунијађени Срби су, углавном, поримокатоличени и похрваћени (Хрватска, Славноји, Далмација, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Србија). Нешто мало Срба остало је у унији, али им је Римокатоличка црква потпуно избрисала српску националну свест, свела на непрепознатљиву културну заједницу. Нова црквена организација у БиХ потчињена је загребачком надбискупу, итд. Описана политике Римокатоличке цркве спровођена је и у Првом светском рату, Краљевини Југославији, Другом светском рату, последњих деценија XX века и ратови који су избијали на антисрпској основи (Словенија, Хрватска¹⁶, Босна и Херцеговина), а спроводи се и данас

Прича о унији је настављена и после политичког осамостаљења Хрвата и Велике Хрватске. Ова млада држава подстакнута

из Ватикана изражава територијалне и народне претензије на следеће српске покрајине: Босну и Херцеговину, Срем и целу Војводину, Црну Гору, али и на саму централну Србију. У Ватикану је правило да се црквена организација покрајинске цркве поклапа са државном организацијом (државним границама). Када су Срби у питању то није случај. Београдска надбискупија обухвата границе предкумановске Србије. Уз то за Србију је 2003. године, папа Јован Павле II основао и унијатски егзерхат¹⁷, тако да питање уније и питање одузимања дела државне и националне територије за Србе поново постаје актуелно. Наравно, ово не тврдимо само због оснивања егзерхата за Србију, већ и због ванредно снажне мисионарске активности Римске цркве у Црној Гори и Босни и Херцеговини.¹⁸ У Црној Гори се развија римокатоличка мисионарска идеологија, снажно подупрta кадровски, финансијски и политички од стране Рима, „Цркве у Хрвата“, те полујавним римокатоличким организацијама. Том мисионарском идеологијом се Црногорци проглашавају Црвеним Хрватима и римокатолицима које је Свети Сава Немањић насилно посрбио и превео на православље, те сада је дошло време да се врате својој „изворној“ вери и „нацији“.¹⁹ У Босни и Херцеговини Римска црква ради на укидању Републике Српске

¹⁵ Исто, стр. 55.

¹⁶ Слободан Јарчевић, Католичке српске деце у Загребу, у зборнику: *Рим не мирује*, стр. 108 – 110. наводи да се 1991. до 1995. године у Загребу и Хрватској под притиском државних власти и екстремиста подржаваних од државних и верских институција поримокатолички велики број српске деце. Тачних података нема, а претпоставља се да се ради о око 11 000 српске деце. Осим тога, 251 000 Срба је протерана из Хрватске.

¹⁷ Најновији ударац православљу у Србији задао је Ватикан оснивањем гркокатоличког егзерхата за Србију и Црну Гору у Руском Крстуру. Званично саопштење Ватикана говори да је то учињено због нових успеха уније у Србији и Црној Гори, где је 28.000 грађана ове државе признало папу. Реакције представника СПЦ биле су у вербалном смислу биле жестоке, а у практичном никакве. Види: Д. Тодоровић, „Мртве душе“ Ватикана, *Вечерње новости*, Београд, 14. 9. 2003, стр. 9. Русинска црква – катедрала, *В. Новости*, 2. 10. 2003, стр. 6. Живица Туџић, Унијатски егзерхати, *Политика*, Београд, 13. 9. 2003, стр. стр. В2.; Д. Тодоровић, Ватикан унијати Србију, *Вечерње новости*, 21. 10. 2003.

¹⁸ Види: Зоран Милошевић, Чија је Босна?, у зборнику: *Искушења православља у Босни и Херцеговини*, СПЦО, Брчко, 2002, стр. 91 – 108.

¹⁹ Види, Александар Стаматовић, *Етногенеза дукљанског - црногорског усташе*, Вијеће народних скупштина Црне Горе, Подгорица 2004.

¹² Милош Црњански управо овај XIX век описује као веома трагичан за Србе и српство. „У ближој прошлости нашег народа, током XIX века нигде и ништа се не може упоредити са горким и трагичним радом српства. Не мора се бити Србин, довољно је бити честит, па да се то призна“. Милош Црњански, Трагедија Српства, у зборнику: *Копировење Југословенства*, приредио Живојин Ђурић, ИПС, Београд, 2002, стр. 52. За главног кривца српске трагедије Црњански сматра Римокатоличку цркву и њене политичке странке, али највише Франковце.

¹³ Zoran Grijak, *Politička djelatnost vrhbosanskog badbiskupa Josipa Stadlera*, str. 60, 62-63.

¹⁴ Исто, стр. 55. (Курзив мој)

као препреке за њен несметан мисионарски рад, проглашава Босну и Херцеговину својим наслеђем, итд.

Можемо, дакле, закључити да се план папе Лава XIII и Римокатоличке цркве и данас спроводи, да се Хрватска непрестано шири, а Србија смањује. Загреб постаје политички центар, а Београд се маргинализује. Загребу се приписује значај културног центра, Београду културне провинције. Западна, римокатоличка култура се фаворизује у Србији, а власти уназађује...

3. Стара метода потчињавања православних је унија, а нова екуменизам

Оно што је интересантно јесте да се овде ради о званичној црквеној политици Римске цркве. Метод којим се спроводи идеја унијаћења православних је вишеструк. Прво се жели постићи потчињеност православних са **методом универзалних унија**. Друга метода је **метода делимичних унија** (која се често примењивала међу православним Словенима), затим **метода појединачних прелазака** (намењена за протестанте), затим **методом латинизације**, којим се намеће латински обред, језик и култура онима који желе да живе „у јединству“ са Римском црквом.²⁰ Овај метод је одговоран зашто се римокатолици и Римска црква боре против словенског богослужења, језика, ћириличног писма, односно православне културе уопште. **Нови метод** за постизање потчињености православних Римској цркви усвојио је Други ватикански концил, а то је **екуменски метод**.

20 Stanko Janežič, *Ekumenski leksikon*, стр. 141.

21 Roman Miz, *Kršćanski istok*, Idij, Veternik 2001, стр. 130. Прот. Константин Зноско, *Исторический очерк церковной унии*. Издательство „Мартис“, Москва 1993, стр. 122.

22 Види, Теплова В. А. Бретская церковная униа. Предыстория, причины и следствия, у: *Униа в документах*, Минск, Луцк Софин 1997, стр. 26 – 60.

Данас Римска црква примењује за постизање јединства са православнима оба метода, тј. и унију и екуменизам.

4. Успостављање црквеног јединства путем уније међу православним Словенима

Питање уније међу православним Словенима не разматра се у целини словенске популације, већ, обично, сепаратно у оквиру појединих народа који су погођени унијом, што је велики недостатак и пропуст. Остављајући по страни покушаје папа да Крсташким ратовима постигну универзалну унију усредсредићемо се на уније међу православним Словенима, иако би, можда, требало обрадити и Флорентинску унију која се прелила и на Руске земље. Ипак, због низа околности (недостатак средстава, сарадника, итд) задржаћемо се у оквирима задате теме. У том смислу међу Источним Словенима **централно место заузима Брест-Литовска унија**,²¹ а она је анализирана скоро са свих аспеката, али не и у целини римокатоличке политике и у јединству са унијама код Јужних и Западних Словена.

Суштина критике уније²² код православних аутора може се свести на два аспекта. **Први је морални**. За православне ауторе начин на који римокатолици постижу уније је крајње неморалан, нејаванђелски и зато неприхватљив. Можда је то и разлог зашто православни нису никада организовали сличне политичке акције за придобијање римокатолика. **Други аспект критике уније бави се политичким последицама** указујући да није прихватљиво мењање националне припадности и културног обрасца оних који

прихвате унију. Другим речима, крајње је морално, културно и политички неприхватљиво уништавати аутентичне културе и народе због њиховог задржавања у римокатоличкој вери.

Када су Срби у питању једна од најкрвавијих унија је Марчанска унија крајем XVI века. Марчанску унију одлично је оборио др Душан Кашић у књизи „Отпор Марчанској унији“²³, те је препоручујемо читаоцима, а о унијаћењу Срба у Жумберку одлично је писао Јохан Хајнрих – Швинкер,²⁴ у књизи „Хисторија унијаћења Срба у Жумберку“,²⁵ коју, такође, препоручујемо за читање и проучавање. Поред Марчанске уније **зна се и за следеће уније у којима су мета били Срби: Тржићка унија** (1820), **Унија у Дишнику** (1841), **Унија у Поганцу и Пргомељу** (склопљене 1894., односно 1897. године). Затим ту су и **уније у Срему, Славонији и Печују**, затим **Уније у Далмацији и Македонији**, које су веома мало познате широј јавности, а које чине основу данашњих претензија Римске цркве и Хрвата према овим територијама и становништву.

Суштина уније је да они верници који се поунијате, ипак, дугорочно посматрано, губе свој (културни и национални) идентитет и стваралачке потенцијале. Нема народа који је примио унију да је учинио значајнија културна достигнућа. Напротив, **унија је обично сузбијала народну културу и наметала латинску** (језик, писмо, обичаје, начин градње цркава...) У том смислу, условно речено,

23 „Православље“, Београд 1986.

24 На жалост, услове за појаву уније стварали су и сами тврдоглави и егоистични православни епископи. На пример, Унија у селу Тржићу“, Карловачко владичанство, догодиа се пошто је **владика Мијоковић** давао рукоположеним свештеницима парохију само ако су они могли да је **купе**. Тако, Никола Гаћеша из Тржића, није могао да купи парохију. Потражио је решење у унијатству заједно са свештеником Петром Главашем, син свештеника Теодора. Ова два млада свештеника без парохије почела су да се друже са жупником Иваном Радочајем који их је навео на унију. Види: Roman Miz, *Kršćanski istok*, стр. 152.

25 Каленић, Крагујевац 1991.

26 Види: Зоран Милошевић, Нови покушаји Римокатоличке цркве да потчини православне, У зборнику: *Рим не мирује*, Вели анђео, Шабац, 2003, стр. 133 – 163.

Слз: Притисци на унијаћење - Мучеништво Јоасафа Кунцевича, Јозеф Зимлер 1861 (wikipedia.org)

деструкција је била испред конструкције. Једино у чему су унијати напредовали била је мисионарска и мрзитељска активност према народу и вери од којих су потекли. Под утицајем нове вере и културе поунијаћени Руси постајали су Пољаци, Украјинци, Белоруси..., а Срби: Хрвати, Мађари, Словенци, Италијани... који, начелно, презиру православље, а и Русе, Србе... сматрају извором светског зла.²⁶ Наравно, то није, иако је присутно у масовним размерама, њихово аутентично мишљење, већ изражавање мишљења

свог верског центра, Рима, који их и учи тој мржњи.²⁷ Поред тога, потребно је погледати која су то културна, научна, спортска, верска итд. достигнућа остварена од стране унијата! Зна ли се за неки њихов оригинални допринос једној од набројаних области? Колико је нама познато **унијати су обично само верски агресивни** (према вери и нацији из које су потекли, и то како у Украјини, тако и у Хрватској, Србији...). Идеологија мржње је препознатљива и код „Дукљана“ и следбеника Мила Ђукановића у Црној Гори, а сам начин изражавања, функције мржње, усмерење (ка православнима) указују да је центар њеног емитовања Рим, а помоћне станице поједине римокатоличке и унијатске цркве (на приме „Црква у Хрвата“) На другим пољима они су у мишјим рупама. Несамостални, стално очекујући одобрење од фратора и жупника за своје поступке, они постају стваралачки импотентни и непрепознатљиви. Унијати, чак, губе и своја аутентична културна обележја која су унели у унију. На овај начин

посматрано, унија се сагледава у свом њеном трагизму. Због тога, понављамо, заиста заслужује да се о њој говори не са хвалоспевних позиција, већ критичких.

5. Зашто се догађа крађа православне културе

Следеће питање које се отвара, а везано је претходним питањем, јесте зашто се догађа крађа православне (српске, односно) руске културе. Наиме, јавна је (научна) тајна да су римокатолици, Хрвати покушали да од Срба преотму поред језика и културно наслеђе.²⁸ Одговор се крије у тајни броја поунијаћених Срба који су претопљени у Хрвате. Ако је вероватни статистици онда је то већина Хрвата.²⁹ Када су римокатолици Хрвати, званично прогласили српски језик као свој, покушали су да узму и културно наслеђе, без обзира на његову отворену православну основу.³⁰ Тако се у хрватској књижевности могу пратити присвајања Немањића, Обилића, ускочке књижевности, народних песама, а у новије време Ине

Сл. 4: Насилно покрштавање Срба у НДХ (фото јадовно.com)

Андрића³¹ итд. Одговор се, такође, крије у унијатској политици. Када су Срби унијаћени и поримокатоличавани снага нове вере није могла да им одузме језик (па су римски мисионари преименовали српски у хрватски), сећање, културу, обичаје (па се покушало народно знање о својој прошлости представити као хрватска прошлост, хрватска култура и обичаји). Тако су гусле, традиционални српски инструмент, постале хрватски народни инструмент, Сињска (ускочка) алка, хрватска национална манифестација... Другим речима, потврђује се размишљање С. М. Веселиновића, који је давне 1897. године, написао да је унија била искључиво средство за ширење папског утицаја и јурисдикције. Данас је унија, поред тога, још и средство за самоодржање папства.³² При

томе није важно што ће римски мисионари уништити аутентичне народне културе, а створити им виртуелне, лажне обманујуће, неприродне и ненародне обрасце понашања.

Све напред речено потврђује оправданост истраживања уније, тј. оправданост очувања своје верске и националне аутентичности.

6. Шта нам открива анализа садржаја „Гласу концила“ од броја 39, 2001. до 2003. године о унији и унијатима?

У последњих 13 бројева из 2001. године „Гласа концила“ из Загреба, иначе новине „Цркве у Хрвата“ (које смо успели набавити, што је разлога да анализу почињемо од ових примерака) унија и унијати

27 Милорад Екмецић, *Србофобија и антисемитизам*, Бели анђео, Шабац, 2000, стр. анализира корене србофобије и наглази да је она само рукавац русофобије. Суштина верске мржње је да се противник натера на верску конверзију, тј. прихватање римокатоличанства. Због тога римокатолици перманентно развијају мржњу и нетолеранцију према православнима.

28 О овом питању имамо више одличних студија, а оно што изненађује јесте да су између осталих малобројних српских интелектуалаца који су схватили римокатоличку у хрватску политику био и Јован Дучић. Дучић наводи како је Гај (Неман) спровео у дело план да Хрвати прихвате српски језик као свој „да би ујединило хрватске крајеве“, тачније поримокатоличене Србе. „Хрвати“, пише Дуђић, „никад нису имали својих народних песама. Срби су народ гусларски, а Хрвати народ тамбурашки: и док су Срби изграђивали своје славне епосе, Хрвати су изграђивали своје поскочице. И сама римска црква забрањивала је Хрватима народне песме“. Јован Дучић, *Југословенска идеологија/Истина о „Југославизму“*, у зборнику *Контрверзе Југословенцима*, стр. 85 – 86. Нешто даље Дучић пише следеће: „Треба добро знати да је штокавщина српска требала да убрзо затим послужи Хрватима, не само да имадну један леп и логичан језик, него и да се посепено помоћу ње окупе и сви други штокавци, значи Срби, око Загреба, као главног штокавског културног центра...“ Јован Дучић, *нав. дело*, стр. 86.

29 Према Павлу Јосифу Шафарнику и његовој студији *Словенски народопис*, четрдесетих година XIX века Хрвата је било свега 810.000, Срба 5.240.000. од чега 1.864.000 римокатоличке вере и 550.000 Срба исламске вере. Јован Илић, *Величина, географски положај и гранично-контурни изглед авнојске Хрватске*, у зборнику: *Срби у Хрватској*, Географск факултет, Београд, 1993, стр. 29.

30 Истражујући српска презимена етнолози Радомир Д. Ракић и Вера Станисављевић-Ракић дошли су до сазнања да „Лексикон презимена СР Хрватске“ из 1976. године „у коме су подаци о свим презименима ове републике закључно са пописима становништва шездесетих година прошлог столећа, али без евидентирања националности и вероисповести“, тако да се многим „Хрватима“ ускраћује прво да сазнају своје српске корене. Види, По прецима и свецима, *Српско наслеђе*, Београд, 17. март 2004, стр. 28.

31 Andrićeva proturječja, *Glas koncila*, br. 1, Zagreb, 5. siječnja 2003, str. 26. Лазо М. Костић, *Католички Срби*, стр. 89. такође упозорава на покушај Хрвата да присвоје Андрића. Поред овог писца Костић наводи још низ српских аутора (из разних области) које Хрвати, такође, покушавају да „украду“, односно представе хрватским писцима, научницима, уметницима, спортистима, политичарима итд.

32 С. М. Веселиновић, *Најновији покрет уније, Весник Српске Цркве*, Београд, св. IX, 1897, стр. 795.

разматрани су као **табу тема**. Тачније у ових 13 бројева „Гласа концила“ из 2001. године, унијати се као тема јављају само три пута. У сва три наведена текста изражава се позитиван став према овом обрасту верског подчињавања православних, као и према самим овим људима. Географска заступљеност унијата открива да се ради о онима који живе у Хрватској (поунијаћеним Србима) и Словачкој (поунијаћеним Словацима, Украјинцима итд.).

У првом тексту „Грkokатолици и ћирилометодска баштина“³³ новинарке Валерије Мацан, говори се о предавању (др Звонимира Куречића) које се одржало под покровитељством „Друштва пријатеља глаголице“ у Загребу. Куречић је слушаоцима објаснио ко су грkokатолици (унијати), како су настали, где их има, одакле назив за грко-католике, те којим се обредом и језиком служе.

У броју 46, од 2001. године „Гласа концила“ у агенцијском извештају из Словачке говори се о „осетном прасту католика“, па тако и унијата. Године 1991. унијатима се у Словачкој сматрало 220 000 хиљада верника, тј. 3,4 посто становника, а 2001. године се бележи раст за 0,7 посто, односно сада је унијата у уделу словачког становништва 4,1 посто.

7. Унијати — тема о којима римокатолици избегавају да говоре

У броју 45, из 2001. године „Гласа концила“ имамо обавештење о проглашењу двојице словачких унијата за свеце, тј. унијатским блаженицима. Ради се о унијатском бискупу **Паволу Петру Гојдици** (1888 – 1960) и свештенику **Методу Доминику Трчки** (1986 – 1959). Обојица су деловали у грkokатоличкој цркви у Чехословачкој коју је комунистички режим (из оправданих разлога – З.М.) забранио.

33 Glas koncila, Zagreb, br. 39, 2001, str. 21.

34 Glas koncila, Zagreb, br. 24, 2002, str. 5.

У 2002. години римокатолички „Глас концила“ поновио је претходни однос према унијатима, односно грkokатолицима. Унијати су поново медијски третирани као табу тема.

У броју 14, од 2002. године имамо текст о Оснивању бискупије Мукачево у истоименом граду (Украјина), где има 320 000 унијата. У истом броју на стр. 6 читаоцима је представљен унијатски блаженик **Теофор Ромз**. Ромз је личност, у много чему слична **Алојзу Степинцу**.

У броју 11, исте године, на стр. 7, Редакција „Гласа концила“ информира читаоце о сукобу унијата и православних у Румунији око храмова. „Апостолски нунциј у Букурешту и надбискуп Jean-Claude Perisset осудио је разарања црква које уништавају православци. Те су цркве некада припадале Грkokатоличкој цркви, а нису јој враћене...“. При томе „Редакција“ заборавља да спомене чије су цркве биле пре тога и како су грkokатолици дошли у њихов посед, односно да објасни ко је власник храмова, Црква као институција или локална парохија!

Православни епископ Вартоломеј Ананија одбацио је приговоре римокатолика као нетачне.

После 13 бројева јавља се нови текст о унијатима, такође из Румуније. Овај пут „Глас концила“ информира своје читаоце о наводној **дискриминацији** унијата од стране православца. Римокатолици свој став поткрепљују сазнањем да је процес повратка имовине у Румунији православцима далеко одмакао, док се имовина унијата не враћа,³⁴ при чему писци текста заборављају да кажу да је то због спорног статуса имовине, за коју и православци и унијати (римокатолици) тврде да је њихова, те да власти због тога спорну имовину не враћају.

У броју 45, 2002. године „Глас концила“ упознаје читаоце са „мученицима и блаженицима Украјине“. Дајући овакав наслов уредник је значај ових људи пренео на сву Украјину, што, наравно, није тачно. **Већински део Украјине не сматра ове људе ни мученицима ни блаженицима**, пошто су се, у већини случајева, борили против њих. Другим речима, **ови „мученици и блаженици“ су то само за унијате и римокатолике, али не и за православни, протестантски и атеистички део Украјине**. Међутим, из текстова се сугерише да њих прихвата као „мученике и блаженике“ сво становништво Украјине. Остављајући по страни „замке“ уредника којим даје значај „мученицима и блаженицима“ коју немају, морамо рећи да из текстова није јасно да ли су сви ови „мученици и блаженици“ унијати, односно колико је међу њима чистих римокатолика и „Украјинаца“, а колико Пољака, Словака, Чеха и других. Као да овај детаљ приређивачу текста није био важан. Важно је било само да их представи као људе које **сва Украјина** сматра као „мученике и блаженике“. Ради се о 26 „мученика и блаженика“, и то: Теодору Ромзу, Андрији Ишчаку, Јосафату Коциловском, Миколи Конраду, Микоти Будку, Леониду Фјодорову, Хринорију Лакоти, Василију Величковском, Миколи Чарнецком, Роману Лиску, Петру Верхуну, Олексу Зарицком, Зиновију Ковалику, Миколи Цехелском, Ивану Зиатику, Северину Баранику, Хрихору Кхомишину, Тарсики Мацив, Виталију Бајраку, Ивану Слезуку, Симеону Лукачу, Олимга Биди, Лаурентија Харасимова, Омељану Ковчу, Јакому Ивану Сенковском, и Клементу Шептицком. Последња личност је брат од митрополита Шептичког, озлоглашеног унијате и сарадника фашиста који је васпитао низ непоколебљивих унијата. Наравно, од свих ових „мученика и блаженика“ из приказа у „Гласу концила“ који се, узгред речено, крајње афимативно односи према њима,

не може се сазнати њихова политичка опција и ко је све од њих сарађивао са Аустро-Угарском, односно фашистима током окупације Украјине. Међутим, оно што је важнија порука, јесте да је „Глас концила“, односно „Црква у Хрвата“ унијате представила само као „мученике“ за (римокатоличку) веру, а све остале персоналне и народне делатности се не спомињу. На тај начин сведоче да се у Римској цркви човек посматра врло једнострано (само кроз призму вере) и на крајње непримеран начин. Ипак, од свих речи и коментара боље говоре доње табеле о објављеним чланцима са унијатском тематиком.

Година 2002.

Тема	Бр. Обј. Радова	Став	Држава	Аутор
Организација рада	1	+	Украјина	Агенција
Унијатски свеци	26	+	Украјина	Агенција
Сукоб унијата и православних	1	-	Румунија	Агенција
Нове унијатске књиге	1	+	Србија	Агенција

Година 2003.

Тема	Бр. Обј. Радова	Став	Држава	Аутор
Унапређења унијатских свештеника	1	+	Словачка, Чешка и Хрватска	Агенција
Унијатски јубилеји	1	+	Хрватска	Ст. Витковић
Друге новине о унијатама	1	+	Србија	Агенција
Нове унијатске књиге	1	+	Србија	Агенција

8. Закључак: унијатство је погрешан и штетан пут за православне

У 2003. години ћутање о унијатима у "Цркви у Хрвата" као медијска пракса се наставила. Три текста у једној календарској години говори о стварном односу према унијатама, а не оном декларативном. Један унијатски свештеник (Ладислав Хучко) који је рукоположен у Крижевцима, Хрватска унапређен је у егзарха унијата у Чешкој Републици, што је био разлог да се о њему нешто напише (иначе у Чешкој има око 8.000 домаћих унијата и око 170.000 страних радника из других унијатских епархија у Словачкој и Украјини).

У оквиру јубилеја пропраћена је омањим текстом годишњица рукоположења (40 година) унијатског епископа **Јоакима Сегедија**, а затим се преноси писање римокатоличке брошуре „Благовести“ из Београда о развоју (успешном) унијатства у Србији.

Унија и унијатство за римокатолике у Хрватској представљају табу тему којој се поклања тачно дозирања пажња. У том смислу порекло унијата (верско и

национално), стваралаштво, итд. представљају тему о којој се не може расправљати у „Гласу концила“, а верујемо и другим римокатоличким новинама на научној основи, већ искључиво на принципима програма Римске цркве о потчињавању православца. Развој и животни проблеми унијата сведени су на њихову **оданост Риму, напредовање у црквеној служби** и на основу тога њихово проглашење свецима. Може се савим сигурно рећи да је тужна судбина унијата који су (вештачки) спутани у развоју и изражавању своје креативности, а све због интереса једне институције каква је Римокатоличка црква. У томе се заиста потврђује сав трагизам унијатства, а отпор православних оваквој судбини коју им је наменила „сестринска“ Римска црква потврђује се као исправан став.

Унија и унијатство, дакле, није решење за православне. Тачније, унија и унијатство представљају за православне погрешан корак, погрешну одлуку која води у апатију и на маргину живота и могућности.